

Јелица Риха

**По повод одлуката кај
А. Бадју или дали може да
се биде атеист**

Јас не си поставувам за цел да ја расветлам мислата на А. Бадју. Таа тема е премногу широка за да можеме да ѝ пристапиме на исцрпен начин. Неопходно е да изнајдеме еден понаков пристап, ако така можам да кажам, еден поограничен агол на напад. Расправата која следи цели кон една единствена точка: точката на која се исцртува линијата на разделување помеѓу философијата и антифилософијата, а тоа е *одлука-ша*.

Да му се пристапи на делото на Бадју со посредство на одлуката отсекогаш претставува ризик, бидејќи Бадју е философ и никој нема право со лекомисленост да ѝ пријде на ваквата определба. Да се декларираш како философ, најпрвин значи да бидеш способен да ја исцрташ линијата на раздвојување помеѓу она што е од редот на философијата и она што тоа не е. И посебно инсистирајќи на дистанцата што философијата мора, во својата размисла, да ја заземе во однос на надворешниот Друг како што е тоа антифилософијата, на оној Друг кој го дели истото поле на размисла како и философијата, кој го користи истиот јазик како и таа, кој зборува за истите нешта како и таа, но притоа стремејќи кон поинакви ефекти, па

Jelica Riha

**A propos de la décision
chez A. Badiou ou peut-on
être atheiste**

Je ne me propose pas d'éclairer la pensée d'A. Badiou. Le sujet est trop vaste pour être abordé de manière exhaustive. Il est nécessaire donc de trouver une approche, un angle d'attaque, si je puis dire, plus restreint. Le propos qui suit vise un point et un seul: le point où se dessine la ligne de partage entre la philosophie et l'antiphilosophie: la *décision*.

Aborder l'oeuvre de Badiou par le biais de la décision est toujours risqué, car Badiou est philosophe et nul n'est autorisé à prendre à la légère cette détermination. Se déclarer philosophe veut dire d'abord être capable de tracer la ligne de partage entre ce qui est de l'ordre de la philosophie et ce qui ne l'est pas. En insistant surtout sur la distance que la philosophie doit prendre, dans sa pensée, par rapport à cet Autre extime qu'est l'antiphilosophie, à cet Autre qui partage le même champ de pensée que la philosophie, qui utilise la même langue qu'elle, qui parle de la même chose qu'elle, tout en visant des effets différents, voire opposés à ceux que vise la philosophie.

дури и спротивни од оние кон кои се стреми фило-софијата.

Да му се пристапи на делото на Бадју со посредство на одлуката е дотолку повеќе ризично што одлуката претставува место на средба помеѓу двете, место на кое се чини дека линијата на демаркација е замаглена. Во истрајната борба против опасноста што замагленоста и антифилософската контаминација ја претставуваат за философијата, Бадју, поборник на философијата, предлага да се придржуваме кон две изреки. Најпрвин, постои една општа наредба „да не се отстапува“, тоа е изрека на истрајувањето или на верноста, како што тоа го вели Бадју, укажувајќи на тој начин дека мислата е, конечно, работа на етиката. Оваа изрека почива врз претпоставката дека постои еден афинитет, една интимна врска помеѓу мислата и бесконечното или, што се сведува на исто, дека една мисла е достоинствена да се нарекува така само доколку своите ефекти ги распостила во иднината.

Втората изрека која ја уредува ваквата бесконечна, непрекината мисла, е онаа која јас предлагам да ја наречеме императив на убаво кажаното. Бидејќи, она што го карактеризира делото на Бадју е еден постојан, тврдоглав, истраен напор да се расветли одредено место, поточно она коешто антифилософијата го нарекува место на спрешнување на мислата, како место на кое таа се судрува со едно реално-невозможно. Да се расветли онаа точка каде што победената мисла, немоќна да го ресорбира, да го овладее сопственото невозможно, мора да го отстапи своето место, својата привилегија на чинот како единствено способен да ја допре реалноста.

Значи, ништо не е изненадувачко доколку утврдиме дека привилегирана мета на критиката на Бадју е оној којшто таквата фигура на не-мислата ја издигна

Aborder l'oeuvre de Badiou par le biais de la décision est d'autant plus risqué que la décision constitue le point de rencontre entre les deux, un point où il semble que la ligne de démarcation se brouille. Dans sa lutte acharnée contre le danger que le brouillage ou la contamination antiphilosophique présente pour la philosophie, Badiou, militant de la philosophie, propose de se tenir à deux maximes. Il y a d'abord une injonction générale de « ne pas céder », c'est une maxime de la continuation ou de la fidélité, comme le dit Badiou, montrant de ce fait que la pensée est finalement une affaire d'éthique. Cette maxime repose sur la supposition qu'il y a une affinité, un lien intime, entre la pensée et l'infini ou, ce qui revient au même, qu'une pensée n'est digne de ce nom que si elle déploie ses effets dans l'infini.

La deuxième maxime qui règle cette pensée infinie, incessante, est ce que je propose d'appeler l'impératif du bien dire. Car ce qui caractérise l'oeuvre de Badiou, c'est un effort continu, obstiné, tenace, d'apporter la lumière sur un point, celui précisément que l'antiphilosophie désigne comme point d'achoppement de la pensée, comme le point où celle-ci bute sur un réel-impossible. Sur ce point où la pensée vaincue, impuissante de résorber, de maîtriser son impossible, doit céder sa place, son privilège, à l'acte comme étant le seul capable de toucher au réel.

Rien de surprenant donc, si on trouve comme cible privilégiée de la critique de Badiou celui qui a élevé cette figure de la non-pensée à la dignité d'éthique. Je parle,

на достоинство на етика. Очигледно е дека зборувам за Витгенштајн. Доколку Бадју се декларира како анти-витгенштајновец, тоа е токму во онаа мера во која, за него, судбината на филозофијата, всушност и на целата мисла, зависи од можноста да се разниша предлогот 7 од *Tractatus*,¹ оној кој вели: „Она за што не можеме да зборуваме треба да се премолчи“. Спротивно на ваквиот исказ кој стана своевиден слоган, еден клучен збор на современата антифилософија, спротиставувајќи ѝ се на претпоставката дека чинот би бил единственото средство способно да укаже на она што ѝ бега на мислата, а тоа е реалното-неможно, бивајќи против таквата фузија на реалното и на чинот кој не е ништо друго, ами една имагинаризација на невозможното, Бадју не престанува да укажува дека филозофијата постои само за да потврди дека таа презема да го каже токму она што не може да се каже.²

Би можеле тогаш да кажеме дека, за Бадју, мислата се впишува – во однос на должноста на убаво кажаното – во регистарот на етиката, и дека за него, исто како и за Лакан, мислењето делува само преку патот на етиката. Двете изреки на оваа етика на мислата, доколку ги сведеме на една единствена, ја даваат следнава формулација: да не се отстапува од тоа убаво да се каже токму она кое не може да се каже, она кое се чини дека им бега и на кажувањето и на мислата. Или, доколку ја употребиме формулацијата на самиот Бадју: треба да се обидеме да го кажеме она што не може да се каже.

Така, поетската творба би била еден обид да се каже она што е доживеано како невозможно да се каже, исто како што, според Бадју, политиката секогаш се состои во тоа да се каже токму она што, во одредена ситуација, е премолчано или одржувано во тишина. Задачата на која и да било мисла, поточно речено

évidemment de Wittgenstein. Si Badiou se déclare anti-wittgensteinien, c'est exactement dans la mesure où, pour lui, le destin de la philosophie, en fait, de toute pensée, dépend de la possibilité de mettre en branle la proposition 7 du *Tractatus*,¹ celle qui dit : « Ce dont on ne peut parler, il faut le taire. » Contrairement à cet énoncé, devenu en quelque sorte le slogan, le maître-mot de l'antiphilosophie contemporaine, contre la supposition que l'acte serait le seul moyen capable de montrer ce qui se dérobe à la pensée, le réel-impossible, contre cette fusion du réel et de l'acte qui n'est rien d'autre qu'une imaginariation de l'impossible, Badiou ne cesse d'affirmer que la philosophie n'existe qu'à soutenir que ce qui ne peut se dire est précisément ce qu'elle entreprend de dire.²

On pourrait alors dire que, pour Badiou, la pensée s'inscrit – au regard du devoir de bien dire – au registre de l'éthique, et que pour lui, aussi bien que pour Lacan penser ne procède que par voie d'éthique. Les deux maximes de cette éthique de la pensée, traduites en une seule, se formulent alors : ne pas céder sur le bien dire de ce qui, justement, ne peut se dire, de ce qui est censé se dérober au dire et à la pensée. Ou, pour utiliser la formulation de Badiou lui-même : Ce qui ne peut se dire, il faut tenter le dire.

Ainsi, le poème serait une tentative de dire ce qui est reçu comme ne pouvant se dire, de même, la politique, selon Badiou, consiste toujours à énoncer ce qui justement, dans une situation, est tû ou est maintenu dans le silence. La tâche de la pensée quelconque, à vrai dire, de toute pensée, se définit donc à partir de cette position d'avoir

на секоја мисла, се дефинира тргнувајќи токму од ваквата позиција на имање нешто за да се изговори, за да се искаже, што од ситуациска гледна точка е всушност невозможно да се каже. Самата философија не е поштедена од ваквиот императив кој бара таа да го изговори она што се претставува за неизговорливо.

Ваквата етика на мислата се потпира врз претпоставката според која не постои неможност за кажување како таква. Оваа претпоставка е самата поврзана со доктрината на настанот која го мисли настанот и како своевиден прекин предизвикан од страна на контингентноста во самиот ред на можностите, еден прекин кој има за своја последица претставување на можностите кои претходно биле невидливи, па дури и непостоечки. Поинаку кажано, за Бадју, сета фигура на невозможното се одликува со единственост, фатена во една дијалектика на невозможното и на возможното. Што може исто така да се каже и на следниов начин: она што не може да се каже во еден даден момент, би можело да се каже во некој нареден момент.

Теоретизацијата на одлуката, кај Бадју, се изведува значи на позадината на неговата критика на обскурантизмот на антифилософскиот чин. Спротивставувајќи ѝ се на ваквата имагинаризација на невозможното, Бадју ја истакнува вредноста на одлуката која, останувајќи неподатлива за ресорпција во мислата, го претставува самиот услов за нејзино постоење.

à prononcer, à énoncer, ce qui d'un point de vue situationnel est en effet impossible à dire. La philosophie elle-même n'est pas à l'abri de cet impératif qui exige qu'elle prononce ce qui se présentait comme imprononçable.

Cette éthique de la pensée s'appuie sur la supposition selon laquelle il n'y a pas d'impossibilité à dire en tant que telle. Cette supposition est elle-même liée à la doctrine de l'événement qui pense l'événement comme une interruption contingente dans l'ordre des possibilités, une rupture qui a comme sa conséquence la présentation des possibilités antérieurement invisibles, voire inexistantes. Autrement dit, pour Badiou, toute figure de l'impossible est singulière, prise dans une dialectique de l'impossible et du possible. Ce qui peut se dire aussi : ce qui ne peut se dire à un moment donné pourrait se dire dans un moment ultérieur.

La théorisation de la décision, chez Badiou, se dessine donc à l'arrière-plan de sa critique de l'obscurantisme de l'acte antiphilosophique. Contre cette imaginariisation de l'impossible, Badiou fait valoir la décision qui, tout en restant irrésorbable dans la pensée, en constitue la condition.

Битието мисли

Да видиме сега како мислата на Бадју ја ситуира одлуката. Која е одлуката која нас нè интересира? Кој е

L'être pense

Voyons maintenant comment la pensée de Badiou situe la décision. Quelle est la décision qui nous intéresse

нејзиниот статус? Дали таа сведочи за извесна слабост, за извесна немоќ на мислата или поскоро таа ја сочинува нејзината сила, нејзината моќ, нејзината умешност за справување со невозможното-реално? Накратко, како мислата се артикулира низ одлуката?

Најпрво би сакала да истражам и изведам неколку последици кои произлегуваат од трите случаи во кои одлуката интервенира во мислата на Бадју.

Во секој од овие три случаи, ние имаме работа со одлука која се однесува на битието: битието како битие, како битие на субјектот, и конечно како битие на вистината. Ваквото разгледување ја има за појдовна точка централната аксиома на философијата на Бадју, што ќе рече идентитетот на битието и на мислата.

Што е одлуката која се однесува на самото битие? Таквата одлука е својствена за математиката, но можеме исто така поопшто да ја дефинираме во следниве термини: што е тоа избор на ориентација во рамките на мислата?

Да се каже мислата, кај Бадју значи дека тука станува збор за нешто од редот на „постои“. Значи првиот модалитет на мислата би бил едно „постои“: би рекле „Постои мислата“ парафразирајќи го лакановското „постои Едно“. Според Бадју, не може да се каже „постои мислата“ доколку не се потпираме врз претпоставката на „постои“. Затоа што, за него, заслужува да се нарече мисла само она што го допира битието.

Тоа ја објаснува привилегираната улога што ја игра математиката во философскиот диспозитив на Бадју. Тој ќе оди дотаму што ќе каже дека таа е дури еден од предусловите на таквата философија. Тоа што математиката се претставува како парадигма на це-

ici? Quel est son statut? Témoigne-t-elle d'une faiblesse, d'une impuissance de la pensée ou constitue-t-elle plutôt sa force, sa puissance, son savoir-faire avec l'impossible-réel ? Bref, comment la pensée s'articule-t-elle à la décision?

Je voudrais d'abord explorer et dégager quelques conséquences issues de trois cas où la décision intervient dans la pensée de Badiou.

Dans chacun des trois cas, nous avons affaire à une décision qui porte sur l'être: l'être en tant qu'être, l'être du sujet et, finalement, l'être de la vérité. Cet examen prend comme point de départ l'axiome central de la philosophie de Badiou, à savoir l'identité de l'être et de la pensée.

Qu'est-ce que la décision qui porte sur l'être lui-même ? Cette décision est propre à la mathématique, mais on peut la formuler aussi plus généralement en ces termes : Qu'est-ce qu'un choix d'orientation dans la pensée ?

Dire la pensée, chez Badiou, signifie qu'il s'agit là de quelque chose de l'ordre du « il y a ». La première modalité de la pensée serait donc un « il y a »: « Y a de la pensée, » dirait-on, en paraphrasant le « Y a-de-l'Un » lacanien. Pour Badiou, on ne peut pas dire « il y a de la pensée » si l'on ne s'appuie pas sur la supposition du « il y a ». C'est que, pour lui, ne mérite le nom de pensée que ce qui touche à l'être.

Cela explique le rôle privilégié que joue la mathématique dans le dispositif philosophique de Badiou. Il va jusqu'à dire qu'elle est une de ses conditions. Que la mathématique se présente comme paradigme de toute pensée, cela tient selon Badiou au fait qu'elle pense l'être. L'ontologie,

локупната мисла, според Бадју, се должи токму на фактот што таа го мисли битието. Онтологијата, тоа е математиката, единствената мисла способна да го мисли битието како битие. Токму овде равенството битие=мисла ја добива сета своја вредност.³

Оваа формула, оваа аксиома „битието мисли“ се манифестира со сета своја комплексност во моментите на „криза“, што ќе рече во моментите кога математиката се судира со сопственото реално-невозможно и кои ја принудуваат да го верификува, да го препознае она што за неа значи идентитет на битието и на мислата. Токму на ова место интервенира одлуката.

Самата идеја за одлуката имплицира дека, во принцип, постојат повеќе алтернативи кои овозможуваат да се согледа идентитетот на битието и на мислата, дека постојат повеќе, а не само еден начин на пристап до битието. Но, во таквата идеја постои и нешто што има своја мана во онаа мера во која се чини дека таа сугерира оти е потребно да се избере помеѓу повеќе различни интерпретации на битието, кое пак би било препознаено од сите. Математиката во тој случај би била еден вид суптилна реторика. Кавгата помеѓу математичарите во врска со бесконечноста, на пример, би претпоставила дека не постои една единствена математика, туку повеќе.

Значи, не постои ништо што е пооддалечено од позицијата на Бадју. Бидејќи, за Бадју, конфликтот помеѓу математичарите не се однесува на интерпретацијата на битието, туку на самото битие. Или попрецизно, влогот овде е да се знае што мислата детерминира како битие, а тоа е постоењето.

Постојат две клучни прашања кои се поставуваат по повод одлуката. Првото прашање се однесува на постоењето, на неговиот статус: Што е тоа постоење до-

c'est la mathématique, seule pensée capable de penser l'être en tant qu'être. C'est ici que l'équation être=pensée prend toute sa valeur.³

Cette formule, cet axiome, « l'être pense », se manifeste dans toute sa complexité dans les moments de « crise », c'est-à-dire dans les moments où la mathématique bute sur son réel-impossible ce qui l'oblige à vérifier, à authentifier ce que vaut, pour elle, l'identité de l'être et de la pensée. C'est précisément à ce point qu'intervient la décision.

L'idée même de la décision implique qu'il y a, en principe, plusieurs alternatives permettant de saisir l'identité de l'être et de la pensée, plusieurs voies d'accès à l'être et non une seule. Mais il y a, dans cette idée, quelque chose qui pêche dans la mesure où elle semble suggérer qu'il s'agit de trancher parmi différentes interprétations de l'être, qui, lui, serait reconnu par tous. La mathématique serait donc une sorte de rhétorique subtile. La querelle entre les mathématiciens concernant l'infini, par exemple, supposerait qu'il n'y ait pas une mathématique, mais plusieurs.

Or, il n'y a rien de plus éloigné de la position de Badiou. Car, pour Badiou, le conflit entre les mathématiciens ne porte pas sur l'interprétation de l'être, mais sur l'être lui-même. Plus précisément, l'enjeu est ici de savoir ce que la pensée détermine comme l'être, à savoir l'existence.

Il y a deux questions cruciales qui se posent à propos de cette décision. La première question touche à l'existence, à son statut : Qu'est-ce que l'existence si elle requiert la

колку тоа упорно ја бара одлуката? Второто прашање се однесува на отсуството на субјектот во одлуката: Што е одлуката без одлучувачот? Станува збор за тоа да дознаеме дали и како може да се стави во заграда прашањето: „Кој одлучува?“ за да се истакне она претходното прашање: „Што е одлучено?“ Тоа е битието, или поскоро, постоењето, одговара Бадју.

Но, зошто е потребно да го одлучиме постоењето? Кој е мотивот за едно такво поставување на прашања? Едноставно, причина за тоа е што постоењето, според Бадју, не е една даденост, туку е секогаш резултат на одлука. Токму таквата одлука ѝ овозможува на мислата да се поврзе со битието. На еден извесен начин, би можеле да кажеме дека одлуката е момент кога се отвора и истовремено се затвора полето на можните избори. Секоја одлука, секој избор е апсолутно контингентен, случаен. Јадосаноста доаѓа оттаму што на него не гледаме на таков начин. Бидејќи таквиот момент на радикална контингентност не се гледа. Тој е поништен, укинат, анулиран откако ќе биде утврдена одредена ориентација на мислата. Или, да го цитираме Бадју: она што следи по вистината е ретроактивно поништување на одлуката како можност. Поништувајќи се, анулирајќи се себеси, одлуката запаѓа во незнаењето, во несвесното.⁴

Тоа се должи на парадоксалниот однос помеѓу несуществовањето и неопходноста. Затоа што контингентноста на самата одлука се сведува на она „фрлање на коцките“ за кое зборува Маларме. Парафразирајќи го Милнер, би можеле да кажеме дека „преодот од претходниот миг кога одлуката би можела да биде бесконечно некоја друга од онаа што е и последователниот миг кога одлуката, поради самата нејзина контингентност, станала сè, е еднакво на една вечна неопходност“.⁵

décision? La deuxième interroge l'absence du sujet dans la décision. Qu'est-ce qu'une décision sans le décideur? Il s'agit de savoir si et comment on peut mettre entre parenthèses la question : « Qui décide? » pour poser celle-là: « Qu'est-ce qui est décidé? » C'est l'être ou, plutôt, l'existence, répond Badiou.

Mais pourquoi faut-il décider l'existence? Qu'est-ce qui motive un tel questionnement? La raison en est tout simplement que l'existence, selon Badiou, n'est pas une donnée, et qu'elle est toujours décidée. C'est précisément cette décision qui permet à la pensée de se nouer à l'être. D'une certaine manière, on pourrait dire que la décision est le moment où s'ouvre et en même temps se ferme le champ des choix possibles. Toute décision, tout choix est absolument contingent, hasardeux. L'ennui est qu'on ne le voit pas de cette façon. Car ce moment de la contingence radicale ne se voit pas. Il est oblitéré, aboli, annulé, dans l'après-coup de l'établissement d'une orientation de pensée. Ou, pour citer Badiou: L'après-coup d'une vérité est l'abolition rétroactive de la décision comme possibilité. En s'oblitérant, en s'annulant, la décision tombe dans l'insu, dans l'inconscient.⁴

Cela tient au rapport paradoxal entre la contingence et la nécessité. Car la contingence de la décision elle-même se ramène à ce « coup de dès » dont parle Mallarmé. En paraphrasant Milner, on pourrait dire que « le passage de l'instant antérieur où la décision pourrait être infiniment autre qu'elle n'est à l'instant ultérieur où la décision, du fait de sa contingence même, est devenue tout pareil à une nécessité éternelle. »⁵

Токму во врска со ваквата радикална несущественост јас би рекла дека она кон што цели Бадју во својата елаборација на математичката одлука, е она што тој го нарекува реалното на битието, што јас пак, предлагам да го наречеме реално постоење, или поскоро реалното на постоењето.

На ова место, не можеме, а да не го забележиме значајното соодветствување помеѓу ваквата запрашаност и онаа на Лакан. Поставувајќи си прашања во врска со постоењето по повод митот за Едип, Лакан вели:

Едип во самиот свој живот е целиот овој мит. Самиот тој е само еден премин од митот кон постоењето. Дали тој постоел или не малку ни е важно, бидејќи во една помалку или повеќе размислена форма тој постои во секој од нас, и тоа постои многу повеќе отколку кога реално би постоел... Дали едно нешто реално постои или не, има малку значење. Тоа нешто може совршено да постои во вистинска смисла на зборот, дури и кога тоа нешто реално не постои.// Секое постоење по дефиниција е нешто толку неверојатно што мораме постојано да се запрашуваме во врска со неговата реалност.⁶

Тргувајќи од таквото секогаш неверојатно постоење, како што вели Лакан, самиот Бадју го изнаоѓа парадоксалниот однос помеѓу одлуката и мислата, велејќи дека одлуката не ја конституира мислата, туку дека ја ориентира истата. Одлуката, чија што парадигма е математичката одлука, е возможна само доколку таа не виси на една единствена точка, која пак не може да се ресорбира во мислата. Иако одлуката го сочинува круцијалниот момент за мислата, таа ја претставува нејзината слепа дамка, нејзиното „јас не мислам“. Ваквата заслепеност на мислата е всушност цената што треба да се плати за идентитетот помеѓу битието и мислата. Тоа е всушност она што го кажува сами-

C'est à l'égard de cette contingence radicale que je dirais que ce que vise Badiou, dans son élaboration de la décision mathématique, c'est ce qu'il nomme le réel d'être, que je propose d'appeler quant à moi l'existence réelle, ou plutôt le réel de l'existence.

Sur ce point, on ne peut manquer de voir une compatibilité remarquable entre cette interrogation et celle de Lacan. S'interrogeant sur l'existence à propos du mythe d'Œdipe, Lacan dit :

Oedipe dans sa vie même est tout entier ce mythe. Il n'est lui-même que le passage du mythe à l'existence. Qu'il ait existé ou pas nous importe peu, puisque sous une forme plus ou moins réfléchie il existe en chacun de nous, et il existe bien plus que s'il avait réellement existé... Qu'une chose existe réellement ou pas, n'a que peu d'importance. Elle peut parfaitement exister au sens plein du terme, même si elle n'existe pas réellement.// Toute existence a par définition quelque chose de tellement improbable qu'on a perpétuellement à s'interroger sur sa réalité.⁶

C'est à partir de cette existence toujours improbable, comme le dit Lacan, que Badiou lui-même peut mettre le doigt sur le rapport paradoxal entre la décision et la pensée, en disant que la décision ne constitue pas la pensée, mais l'oriente. La décision, dont le paradigme est la décision mathématique, montre que la pensée n'est possible que si elle n'est pas suspendue à un point singulier qui, lui, n'est pas résorbable dans la pensée. La décision, tout en constituant le moment crucial pour la pensée, présente sa tache aveugle, son « je ne pense pas ». Cet aveuglement de la pensée est donc le prix à payer pour l'identité entre l'être et la pensée. C'est d'ailleurs ce qu'affirme Badiou lui-même : « C'est quand tu décides ce qui existe

от Бадју: „Токму тогаш кога ќе одлучиш за она што постои ти ја поврзуваш твојата мисла со битието. Но, тогаш ти си несвесен за битието, под императивот на една ориентација.“⁷

Да се биде или да не се биде

Како тогаш да се објасни ова „јас не мислам“ доколку во него не го внесуваме субјектот? Зарем не постои еден речиси природен афинитет помеѓу одлуката и субјектот? Мислам дека Бадју е потполно во право што не го третира прашањето на субјектот по повод одлуката. Најпрвин да се запрашаме: Што е тоа одлука? Би можеле да кажеме дека одлуката, онака како што таа е елаборирана од страна на Бадју, се наметнува како нешто што е извлечено од празнотијата, *ex nihilo*. Тоа не сака да каже ништо друго освен следново: една одлука не се дедуцира. Како што тоа многу убаво го покажа Дерида, одлуката не е калкулација, таа не е она до што доведува размислувањето. Токму спротивното, една одлука препознаваме токму по тоа што таа ги надминува сопствените причини за и против. Тоа е токму она по што самата одлука се определува како засновувачка, креирачка.⁸ Секоја одлука е апсолутен почеток. Што исто така сака да каже: одлуката е аксиома и тргнувајќи од неа се конституира субјектот на едно ново знаење – знаење кое е гарантирано со ваквата одлука.

Но, што ја гарантира одлуката? Ништо. Одлуката не е никогаш од редот на гаранцијата туку од редот на ризикот, на hazardот, вели Бадју, следејќи го Маларме. Всушност, она што можеме да го кажеме е дека таа се потпира врз самата себеси. Можеме да дојдеме до одлуката само минувајќи низ еден момент на „јас не знам“. Или уште: за да се биде во одлуката треба да не се мисли. Оттаму и раздвојувањето: од-

que tu noues ta pensée à l'être. Mais tu es alors, inconscient de l'être, sous l'impératif d'une orientation. »⁷

Être ou ne pas être

Comment expliquer alors ce « je ne pense pas » si l'on n'y introduit pas le sujet ? N'y a-t-il pas une affinité quasi-naturelle entre décision et sujet ? Je crois que Badiou a tout à fait raison de ne pas traiter la question du sujet à propos de la décision. Demandons-nous d'abord : Qu'est-ce qu'une décision ? On pourrait dire que la décision, telle qu'elle a été élaborée par Badiou, se pose comme se tirant du vide, *ex nihilo*. Cela ne veut dire rien d'autre que ceci : une décision ne se déduit pas. Comme l'a très bien montré Derrida, la décision n'est pas un calcul, elle n'est pas ce à quoi aboutit une délibération. Au contraire, on reconnaît une décision à ce qu'elle excède ses raisons pour et contre. C'est ce en quoi la décision proprement dite est fondatrice, créatrice.⁸ Toute décision est commencement absolu. Ce qui peut se dire aussi : la décision est l'axiome à partir duquel se constitue le sujet d'un savoir nouveau - savoir qui se trouve garanti par cette décision.

Mais qu'est-ce qui garantit la décision ? Rien. La décision n'est jamais de l'ordre de la garantie mais de l'ordre du risque, du hasard, dit Badiou suivant Mallarmé. Cela veut dire aussi qu'elle n'est même pas sa propre garantie. En fait, tout ce qu'on peut dire, c'est qu'elle s'autorise d'elle-même. On n'accède à la décision qu'en passant par le moment d'un « Je ne pense pas ». Ou encore : pour être dans la décision, il faut ne pas penser. D'où la dis-

луката или мислата, бидејќи одлуката оди подалеку од она што го мислам, подалеку од она што го знам. Во таа смисла, секоја одлука е измама затоа што во одлуката, јас правам како божем да знам што правам иако тоа воопшто не го знам. Или уште попрецизно: секоја одлука е измама, освен ако јас не сум во неа и ако една одлука не е на субјектот, ако нема субјект во одлуката.

Да се каже ситуацијата

Како одлуката интервенира во поглед на субјектот? Го земам за пример случајот на Јованка Орлеанка, но би можеле да цитираме и многу други: Свети Павле, политичкиот активист итн. Во својот текст „Јованка Орлеанка, една вистина“, Бадју предлага една формула која би можела добро да ни послужи како дефиниција за субјектот. Она што ја сочинува една субјективна фигура, според Бадју, „тоа е она што таа, во една ситуација која била нејзина, избрала да не биде. Бидејќи ова ‘да не се биде’ е она по што Јованка, држејќи се на дистанца од она што ситуацијата му го наметнуваше секому како задолжителна фигура, е... еден исклучок од сопственото време, еден настан кој е потполно случаен и контингентен“.⁹ Или уште, Јованка е она што таа е „преку последователните избори да не биде она што ситуацијата пропишува дека таа треба да биде“.¹⁰ Резимирајќи, би рекла дека, она што ја карактеризира една субјективна фигура, тоа е изјавата „таква е ситуацијата“, но станува збор за изјава која повлекува еден двоен прекин: првин оној со ситуацијата, со состојбата на единствената ситуација, но во исто време, еден прекин и со самиот себе. Субјект е само оној кој се покажува како способен да прекине со ситуацијата прекинувајќи и со самиот себе.

jonction : la décision ou la pensée, puisque la décision va au-delà de ce que je pense, au-delà de ce que je sais. A cet égard, toute décision est imposture puisque dans la décision, je fais comme si je savais ce que je fais alors que je ne le sais nullement. Plus précisément: toute décision est imposture, sauf que je n’y suis pas et qu’une décision n’est pas du sujet, qu’il n’y a pas de sujet de la décision.

Dire la situation

Comment la décision intervient-elle au regard du sujet ? Je prends comme cas exemplaire celui de Jeanne d’Arc, mais on pourrait en citer bien d’autres : Saint Paul, le militant politique, etc. Dans son texte « Jeanne d’Arc, une vérité », Badiou propose une formule qui pourrait bien nous servir de la définition du sujet. Ce qui constitue une figure subjective, selon Badiou, « c’est ce qu’elle a choisi, dans la situation qui était la sienne, de ne pas être. Car ce ‘ne pas être’ est ce par quoi Jeanne, se tenant à distance de ce que la situation imposait à chacun comme figure obligée, est ... une exception à son temps, un événement tout à fait hasardeux et contingent. »⁹ Ou encore, Jeanne est ce qu’elle est « par les choix successifs, de n’être pas ce que la situation prescrit qu’elle soit. »¹⁰ En résumé, je dirais que, ce qui caractérise une figure subjective, c’est la déclaration « C’est la situation », mais il s’agit d’une déclaration qui implique une double interruption : d’abord celle d’avec la situation, l’état de la situation singulière, mais en même temps, une interruption avec soi-même. N’est sujet que celui qui s’avère être capable de rompre avec la situation en rompant avec lui-même.

Токму ваквото одбивање да се преземе заедничкиот идентитет прави субјектот да ја заслужи лакановската определба „неизмерлива одлука на битието“, односно една одлука без гаранција, без доказ, која со ништо не може да се замени. Ваквото одбивање да се субјективираат императивите на ситуацијата ја истакнува вредноста на она што е одлучувачко во субјективната позиција на битието. Тоа е токму затоа што заедничките идентификувања не се ништо доколку не се принудни, па дури и привлечни, така што позицијата на Јованка или онаа на Свети Павле, евоцирана од страна на Бадју, е толку радикална што се граничи со лудилото. Да се каже субјектот, значи да се каже чинот на избор. Еден од тие избори секако дека може да биде лудилото. Лудилото на Ниче или „флертот“ со лудилото кај Витгенштајн попрецизно укажува на самиот ризик што за секој субјект претставува неговата сопствена одлука да биде.

Во двата случаи, и во оној на математиката и во оној на политичкиот субјект, се работи за тоа, да ја употребиме формулата на самиот Бадју, „да одлучиме за местото на неодлучливото“.¹¹ Бидејќи на овие две формулации на одлуката заедничко им е тоа што го активираат Едното на ситуацијата или сето врвно означувачко кое му пропишува на субјектот што тој треба да биде. Се поставува прашање за тоа да дознаеме како ваквата концепција на одлуката ги избегнува, од една страна, стапицата на активизмот и, од друга страна, сартризмот. Бидејќи, во формулата што ја предлага Бадју, можеме лесно да видиме еден композитен остаток на субјектот-партија кој вели, на еден ленинистички начин „тоа е ситуацијата“ и на сартровскиот субјект кој вели: „јас избрав ваквата ситуација да биде случај на мојата слобода“.

Прашањето кое овде нè интересира е да дознаеме каков кредит да ѝ се додели на одлуката на битието?

C'est justement ce refus d'assumer l'identité commune qui lui mérite le nom lacanien de « l'insondable décision de l'être », c'est-à-dire d'une décision sans garantie, sans preuve, à laquelle rien ne supplée. Ce refus de subjectiver les impératifs de la situation met en valeur ce qu'il y a de décisif la position subjective de l'être. C'est bien parce que les identifications communes ne sont rien si elles ne sont pas contraintes, attirantes même, que la position de Jeanne, ou celle de Saint Paul, évoquée par Badiou, est si radicale qu'elle borde à la folie. Dire le sujet, c'est dire choisir. Un de ces choix peut bien être la folie. La folie de Nietzsche ou le « flirt » avec la folie de Wittgenstein exhibent précisément ce risque que présente pour tout sujet sa décision de l'être.

Dans les deux cas, celui de la mathématique et celui du sujet politique, il s'agit, pour utiliser la formule de Badiou lui-même, « de décider du point de l'indécidable ».¹¹ Car ce que ces deux formulations de la décision ont en commun, c'est qu'elles mettent en branle l'Un de la situation ou tout signifiant maître prescrivant au sujet ce qu'il doit être. La question se pose de savoir comment cette conception de la décision échappe au piège de l'activisme, d'un côté, et du sartrisme de l'autre. Car, dans la formule que propose Badiou, on pourrait bien voir une survivance composite du sujet-parti qui dit, à la manière léniniste : « ceci est la situation, » et du sujet sartrien qui dit : « je choisis que cette situation soit le cas de ma liberté. »

La question qui nous occupe ici est celle de savoir quel crédit donner à cette décision de l'être ? Qu'est-ce qui

Што го спасува субјектот од лудилото? Кој го овластува да каже: Ова е ситуацијата?

Сè што можеме да кажеме за секој вистинит настан е дека нешто се случило, но не знаеме да кажеме што. Токму затоа, во мислата на Бадју, изјавата сигнализира присуство на нешто што не успева да се опише. Всушност, станува збор за тоа настанот да се определи како еден вид дупка. Да се биде верен на настанот, тоа не значи способност истиот да се елаборира во самиот момент, туку тоа доаѓа отпосле. Настан е она што не престанува да создава ефекти доколку секојпат му остануваме верни. Треба да се продолжи по патот отворен од страна на настанот што секој се обидува да го следи по своја сопствена мерка.

Вистинскиот предизвик се состои во тоа да се зборува за реалното чијшто субјект станал извесен на начин што неговото сведоштво би претставувало доказ. Или, да го цитираме Бадју, она што е важно, „тоа е она на што е способно едно убедување чијашто причина е поништена, сега, овде и засекогаш“. На прашањето како да знаеме како треба да реагираме кога сме субјект, Бадју одговара: „Според вистината на една изјава и на нејзините последици“, и тоа бивајќи без какви било докази, без какво било знаење.

Сосема е јасно дека не станува збор за една имагинарна концепција на сведоштвото. За Бадју, работата на извесноста, на убеденоста на субјектот, не е од доменот на патосот туку од доменот на работата. Станува збор за еден пренослив доказ. Односно, за една процедура која ја воведува потребата од демонстрација. Или, како што би рекол Лакан, сведоштвото е „едно кажано кое докажува“. Значи, да се зборува за сведоштвото како за нешто реално е можно само во услови на непостоење на Другиот, само во услови

sauve le sujet de la folie ? Qu'est-ce qui l'autorise donc à dire : Ceci est la situation?

Pour tout événement vrai tout ce qu'on peut dire, c'est qu'il s'est passé quelque chose, mais on ne sait pas ce que c'est. C'est pourquoi, dans la pensée de Badiou, la déclaration signale la présence de quelque chose qui n'arrive pas à se décrire. Il s'agit donc de situer l'événement comme un des modes de trou. Etre fidèle à l'événement, ce n'est pas savoir l'éborer au moment même, cela vient ensuite. Est l'événement ce qui ne cesse d'avoir des effets pour autant que chaque fois on y reste fidèle. Il faut continuer dans la voie ouverte par l'événement que chacun tente de suivre, à sa mesure.

Le défi véritable consiste à parler du réel dont le sujet est devenu certain, de manière telle que son témoignage fasse preuve. Ou pour citer Badiou, ce qui importe, c'est « ce dont une conviction dont la cause est abolie est capable, ici, maintenant, et pour toujours ». A la question de savoir comment il faut agir, quand on est sujet. Badiou répond : « Selon la vérité d'une déclaration et de ses conséquences », et cela tout en étant sans preuves, sans savoir quelconque.

Il est bien clair qu'on n'a pas affaire à une conception imaginaire du témoignage. Pour Badiou, l'affaire de la certitude, de la conviction du sujet, n'est pas du côté du pathos mais de celui du travail. Il s'agit d'une preuve transmissible. C'est-à-dire d'une procédure qui introduit la nécessité de la démonstration. Ou, comme le dirait Lacan, le témoignage est « un dit qui fasse preuve ». Or, traiter du témoignage comme d'un réel n'est possible qu'à la condition de l'inexistence de l'Autre, qu'à la condition que toute garantie fasse défaut. Autrement

на непостоење на каква било гаранција. Поинаку речено, извесноста за која сведочи субјектот укажува дека реалното на една ситуација, што ќе рече настанот, ја носи неговата субјективна условеност.

Токму на ова место може да се исцрта линијата на раздвојување помеѓу еден субјект кој се појавува во последователноста на еден настан, макар и да е тоа оној на воскреснувањето на Свети Павле, и верникот. Во двата случаи, отсуството на причината, исчезнувањето на настанот, ја бара верификацијата на еден императив на субјективација. Во сопствениот чин, во сопствената изјава, субјектот ја доживува ефикасноста на причината преку самото тоа што може да ја утврди мерката на сопствениот избор кој му претходи на неговиот суд. Со еден збор, чинот на верба ја манифестира диспропорцијата помеѓу ефектот и причината. Чинот на верба е резултат на тоа што субјектот одговара на еден повик што тој го проценува за упатен кон најинтимното во неговото битие, повик кој доаѓа „некој којшто би бил во мене повеќе мене отколку самиот јас“.

Каде тогаш да ја ситуираме разликата помеѓу овие две субјективни позиции: онаа на верникот и онаа на субјектот на настанот? Би рекла дека, во перспективата на Бадју, кај верникот, повикот ја заменува средбата, мистеријата го надвладува доказот. Вербата бара едно целосно остварување на субјектот во Другиот. Таму каде што логиката е во безизлез, субјектот ја влече својата сигурност верувајќи во повикот на другиот, верувајќи во еден глас. Значи субјектот на настанот се издвојува токму со активирањето на таквата инстанца на гаранција како што е тоа Другиот. Ефектот на сигурност е резултат на прифатениот ризик што сме се соочиле со она што му бега на спознавањето на причината, а тоа е исчезнувањето на настанот. Таквата сигурност, значи, се потпира врз една етика

dit, la certitude dont le sujet témoigne, révèle que le réel d'une situation, c'est-à-dire l'événement, porte sa condition subjective.

C'est à ce point justement qu'on pourrait tracer la ligne de partage entre un sujet émergé dans la consécration d'un événement, fut-ce celui de la résurrection paulienne, et le croyant. Dans les deux cas l'absence de la cause, la disparition de l'événement, requiert la vérification d'un impératif de la subjectivation. Dans son acte, dans sa déclaration, le sujet éprouve l'efficacité de la cause par la mesure même qu'il peut prendre de son choix qui précède son jugement. En un mot, l'acte de foi manifeste la disproportion entre l'effet et la cause. L'acte de foi résulte de cela que le sujet répond à un appel qu'il estime adressé au plus intime de son être, un appel venant de « quelqu'un qui soit en moi plus moi-même que moi ».

Où donc se situe la différence entre ces deux positions subjectives : celle du croyant et celle du sujet de l'événement ? Je dirais que, dans la perspective de Badiou, chez le croyant, l'appel remplace la rencontre, le mystère prend le pas sur la preuve. La croyance requiert un accomplissement total du sujet dans l'Autre. Là où la logique est dans l'impasse, le sujet croyant de l'appel de l'Autre, d'une voix, tire sa certitude. Or le sujet de l'événement se distingue exactement par la mise en branle de cette instance de garantie qu'est l'Autre. L'effet de certitude résulte du risque accepté d'avoir affronté ce qui se dérobe à la connaissance de la cause, la disparition de l'événement. Cette certitude s'appuie donc sur une éthique qui est un devoir de continuer. Cet effort est éthique car il faut démontrer que l'on veut se tenir au bord

која претставува една задача да се продолжи. Овој напор е етика бидејќи треба да покаже дека сакаме да бидеме блиску до оваа празнотија предизвикана од исчезнувањето на настанот, без да ја бараме поддршката на знаците или на чудата. Тоа е парадоксот на една сигурност која, од една индивидуа, од едно човечко животно, да го преземеме терминот на Бадју, прави еден субјект кој не е извесен, туку, како што вели Лакан, е „сигурен во сопствената акција“. Тој ја црпи својата енергија во продолженото искуство на еден атеизам кој станал внатрешен затоа што тој е еден белег и трага на она што субјектот го почувствувал увидувајќи дека во срцето на егзистенцијата, каузалниот принцип си го зема својот дел на губиток на смислата.

Кој е субјективниот статус на Јованка Орлеанка и на Свети Павле во дискурсот на Бадју? Која е значи таа позиција што тие ја заземаат и која им овозможува да се здобијат со ефекти на субјективација? Да се објаснат фигурите како што се Свети Павле, Јованка Орлеанка, политичкиот активист итн. во регистарот на субјектот, што ќе рече на поделениот субјект, претставува едно вистинско „замарање на мозокот“. Што се кристализира низ овие фигури? Се работи за субјекти, за вистини или за настани? Доколку Бадју ја определува Јованка Орлеанка како настан и истовремено ја споредува со Свети Павле, тогаш се поставува прашањето што за него претставува еден субјект ?

Од една страна, тие се претставени како затечени во самиот момент на поделба, на субјективација, повикани од страна на еден глас кој ги заветува на поставување субјект. Но, од друга страна, нивната улога, нивната вокација е да им го пренесат на другите сето субјективизирачко искуство. Како тие се позиционираат во однос на другите? Како субјекти или како

de ce vide laissé par la disparition de l'événement sans chercher le support des signes ou des miracles. C'est le paradoxe d'une certitude qui fait d'un individu, d'un animal humain, pour reprendre le terme de Badiou, le sujet non pas certain, mais comme le dit Lacan, « sûr de son action ». Il puise son énergie dans l'expérience continue d'un athéisme devenu viscéral, parce qu'il est une marque et la trace que le sujet a ressenti qu'au coeur de l'existence, le principe causal prend sa part de la perte du sens.

Quel est le statut subjectif de Jeanne d'Arc et de saint Paul dans le discours de Badiou ? Quelle est donc cette position qu'ils occupent et qui leur permet d'obtenir des effets de la subjectivation ? Expliquer les figures comme saint Paul, Jeanne d'Arc, le militant politique, etc., dans le registre du sujet, c'est-à-dire du sujet divisé, présentent un vrai « casse-tête ». Qu'est-ce qui se cristallise à travers ces figures ? S'agit-il des sujets, des vérités ou des événements ? Si Badiou caractérise Jeanne d'Arc par l'événement et en même temps la met en parallèle avec saint Paul, alors la question se pose de savoir ce qu'est pour lui un sujet?

D'un côté, ils sont présentés comme pris au moment même de la division, de la subjectivation, convoqués par une voix qui les voue au devenir sujet. Mais d'autre part, leur rôle, leur vocation est de transmettre cette expérience subjectivante aux autres. Comment se positionnent-ils par rapport aux autres ? Comme sujets ou comme « saints », pour utiliser le terme lacanien qui dé-

„светци“, да го употребиме лакановскиот термин за субјекти кои веќе ја доживеале нивната субјективна смена? Ми се чини дека Бадју истовремено ги определува и како поделени субјекти и како светци, кои токму не се повеќе субјекти и за кои императивот на субјектот: „Wo Es war, soll Ich werden“ нема никаква оперативна вредност. И што доколку тоа е случајот кој оперира? Чист пример за завршената поделба?

И за да привршиме, јас можам само да укажам на третото влијание на одлуката, она кое се однесува на вистината. И тука исто така интервенира една одлука, што ќе рече онаа која, на некој начин, го ограничува, му поставува брана на императивот на кажувањето. Доколку го следиме Бадју, не треба да одиме премногу далеку во неговата ревност која ја користиме за да ја присилиме вистината, не треба да му потклекнеме на искушението да ја кажеме сета вистина. Бидејќи настојувањето да се каже сета вистина не е помалку штетно отколку едноставно да ја негираме истата.¹² Како се легитимира ваквата претпазливост, ваквата скромност во поглед на вистината? Што е тоа што прави бескрајната, непрекината мисла да отстапи на некој начин пред императивот да се каже сета вистина: што е тоа што се испречува пред желбата да се каже сета вистина? Одговорот на ова прашање се однесува на неименливото.

Тоа е затоа што сета вистина, според Бадју, иако пристапува кон бесконечноста, секогаш останува една необична процедура. Една вистина секогаш се прешнува од „карпата на сопствената необичност“. Таквиот рид, тоа е неименливото. Неименливото, вели Бадју, тоа е она чиешто именување не може да биде присилено од една вистина. Што сака да каже согледувањето дека една вистина секогаш се среќава со лимитот кој не може да биде елиминиран? Што

signe des sujets ayant subi la destitution subjective ? Il me semble que Badiou les caractérise à la fois comme des sujets divisés et comme des saints, qui justement ne sont plus des sujets et pour qui l'impératif du sujet: « Wo Es war, soll Ich werden » n'a aucune valeur opératoire? Et si c'est le cas qu'est-ce qui opère ? L'exemple pur de la division accomplie ?

Pour terminer, je ne peux qu'indiquer la troisième incidence de la décision, celle qui porte sur la vérité. Là aussi intervient une décision, à savoir celle qui, en quelque sorte, limite, fait barrage à l'impératif du dire. A suivre Badiou, il ne faut pas aller trop loin dans le zèle qu'on met à forcer la vérité, il ne faut pas succomber à la tentation de dire toute la vérité. Car vouloir dire toute la vérité n'est pas moins nocif que la nier tout simplement.¹² Comment se légitime cette prudence, cette modestie au regard de la vérité ? Qu'est-ce qui fait que la pensée infinie, incessante, recule en quelque sorte devant l'impératif de dire toute la vérité; qu'est-ce qui fait barrage au désir de dire toute vérité ? La réponse à cette question porte sur l'innommable.

C'est que toute vérité, selon Badiou, quoiqu'elle procède à l'infini, reste toujours une procédure singulière. Une vérité bute toujours sur « le roc de sa propre singularité ». Cette butte, c'est l'innommable. L'innommable, dit Badiou, c'est ce dont une vérité ne peut forcer la nomination. Que veut dire la reconnaissance qu'une vérité rencontre toujours la limite qui ne peut pas être éliminée ? Que veut dire cette impuissance de la vérité ? Ne tombe-t-il dans le piège de l'antiphilosophie qui déclarait depuis

сака да каже ваквата немоќ на вистината? Не запаѓа ли тој во замката на антифилософијата која отсекогаш ја изјавувала немоќта на вистината во поглед на реалното? Неименливото, дали е тоа друго име за неискажливото? Можеме ли да го кажеме неименливото?

Но, ние видовме дека, во диспозитивот на Бадју, неименливото сведочи за постоењето на една вистина. Бадју не престанува да подвлекува: една вистина, бивајќи и самата бесконечна, не се кажува сета, туку во фрагменти, во парчиња, во делчиња, без да можеме кога било да ја реконструираме нејзината целовитост. Тоа е причината поради која вистината, според Бадју, не е *свесносѝ за себе за Сѝ*. Силата на теоријата за вистината кај Бадју, тоа е неконзистентноста на вистината. Тоа е она што Лакан го нарекува напалу-кажано. Не можеме да ја кажеме вистината, можеме само напалу да ја кажеме.¹³

Потполно признавајќи ја единственоста на една вистина, како и самиот факт што вистината се „препнува од карпата на сопствената необичност“, како што тоа го вели Бадју, ми се чини дека е проблематична неговата концептуализација на субјектот како локално место на една вистина со различни форми, во онаа мера во која ваквата концепција за субјектот се базира врз претпоставката која би можеле да ја формулираме на следниов начин: сѝ е напишано, и никогаш повеќе не се брише. Тоа може да биде завиено, имплицитно, експлицитно, потиснато, и што знам уште што. Но, за сомневање е дека која било вистина навистина може да доживее една комплетна деструкција. Вистина е дека од таквата вистина има само малечки парчиња кои се појавуваат на еден заталкан и непредвидлив начин. Но, сето суштинско е зачувано. Не можеме никогаш целосно да ја собереме сета вистина. Секогаш има остаток. Тоа е она

toujours l'impuissance de la vérité au regard du réel ? L'innommable, est-ce l'autre nom de l'indicible ? Peut-on dire l'innommable ?

Mais nous avons vu que, dans le dispositif de Badiou, l'innommable témoigne de l'existence d'une vérité. Badiou ne cesse de souligner : une vérité, tout en étant infinie, ne se dit pas toute, mais par fragments, par morceaux, par bouts, sans qu'on puisse jamais reconstruire sa totalité. C'est la raison pour laquelle la vérité, selon Badiou, n'est pas la *conscience de soi de Tout*. Le nerf de la théorie de la vérité de Badiou, c'est l'inconsistance de la vérité. C'est ce que Lacan appelle le mi-dire. On ne peut pas dire la vérité, on peut seulement la mi-dire.¹³

Tout en reconnaissant la singularité d'une vérité, le fait que la vérité « bute sur le roc de sa propre singularité », comme le dit Badiou, sa conceptualisation du sujet comme le point local d'une vérité sous ses formes différentes me semble problématique dans la mesure où cette conception du sujet se base sur la supposition qu'on pourrait formuler ainsi: tout est écrit, et ne s'efface jamais. Cela peut être tordu, implicite, explicite, refoulé, que sais-je. Mais il est douteux qu'une vérité quelconque puisse vraiment subir une destruction totale. Il est vrai que, de cette vérité, il n'y a que des petits morceaux qui apparaissent de façon erratique et imprévisible. Mais tout l'essentiel est conservé. On ne peut jamais récupérer complètement toute la vérité. Il y a toujours un reste. C'est ce qui reste toujours de décalé entre la vérité en tant qu'infinie et les morceaux, les bouts. Et cette barre placée sur la vérité ne se lève jamais complètement.

што останува секогаш како изместено помеѓу вистината како бесконечност и парчињата, делчињата. И таквата рампа поставена врз вистината никогаш целосно не се крева.

Како се појавува вистината? Таа се појавува во парчиња, а не наеднаш во нејзината целовитост. Тезата на Бадју е дека вистината може да излезе на виделина само по цена на едно аголно гледање. Тоа е како да има еден клинамен на вистината. Би можеле да кажеме дека субјектот, таков каков што е елабориран од страна на Бадју, е еден отклон, еден агол под кој се појавува вистината.

Со други зборови, како да има извесно искривување помеѓу процесот на принуда и прашањето за убеденоста, за „поседувањето верба“. Што е убеденоста во постоењето на вистината? Да се каже или не, тоа нема никаква вредност. Има во теоријата на Бадју елементи на еден одговор иако тој не е потполно експлицитен. Што е тоа што ја предизвикува убеденоста? Она што е потполно убедливо, тоа е кога велиме не, и кога некаде во неговиот одговор, тоа вели да. Поинаку кажано, проблематиката на убеденоста е базирана врз поделениот субјект. Она што ја создава убеденоста, тоа се феномените на поделба. Самата поделба. Она што убедува, тоа е продолжувањето, постојаното повторување на субјективната поделба.

Бадју, на извесен начин, ги идентификува вистината и субјектот доколку вреди да каже дека тоа се регулира врз поделбата на субјектот, врз фактот дека субјектот секогаш кажува повеќе отколку што знае, отколку што верува дека знае. Тоа сака да каже дека има во неговата реч нешто што е напишано, и кое оди отаде она што самиот тој има на располагање. Каде е „тоа е запишано“ во процедурата на вистина-

Comment apparaît la vérité ? Elle apparaît par morceaux, et non pas dans sa totalité en une seule fois. La thèse de Badiou est que la vérité ne peut venir au jour qu'au prix d'un angle. C'est comme s'il y avait un clinamen de la vérité. On pourrait dire que le sujet, tel que l'élabore Badiou, est un clinamen, un angle sous lequel apparaît la vérité.

En d'autres termes il y a comme un faussé entre le processus de forçage et la question de la conviction, du « avoir la foi ». Qu'est-ce que la conviction dans l'existence de la vérité. Dire ou non, cela n'a aucune valeur. Il y a dans la théorie de Badiou les éléments d'une réponse, même si elle n'est pas tout à fait explicite. Qu'est-ce qui donc provoque la conviction ? Ce qui est vraiment convaincant, c'est quand on dit non, et que, quelque part dans sa réponse, ça dit oui. Autrement dit, la problématique de la conviction est fondée sur un sujet divisé. Ce qui produit la conviction ce sont les phénomènes de division. La division elle-même. Ce qui convainc c'est la continuation, la répétition constante de la division subjective.

Badiou identifie en quelque sorte la vérité et le sujet pour autant que cela vaille dire se régler sur la division du sujet, sur le fait que le sujet dit toujours plus qu'il ne sait, qu'il ne croit savoir. C'est-à-dire qu'il y a dans sa parole quelque chose qui est écrit, et qui va au-delà de ce que lui-même a à sa disposition. Où est le « c'est écrit » dans la procédure de vérité ? Si l'on prend le sujet comme apparence locale, finie, d'une vérité, c'est dans la parole

та? Доколку субјектот го определиме како локална, завршена појавност на една вистина, тоа е во самата реч. Да цитираме еден пример, тоа е исказот на Свети Павле: „Христос воскресна“. Се работи за исказ кој има вредност речиси на една аксиома: не само што не може да се интерпретира, туку напротив, токму тој служи како правило за секоја интерпретација.

Бадју не пропушти да ја акцентира функцијата на она отпосле во неговата елаборација на вистината. Вистината за она што се случило на извесна точка во минатото зависи од некој факт кој припаѓа на неговата иднина. Или уште: еден факт од минатото ја добива својата смисла тргнувајќи од иднината. Што е вистина? Тоа не е точноста на она што се случило, тоа е преработка на она што се случило од страна на перспективата на она што ќе биде. Тоа не дозволува вистината да се сведе на едно „сè е веќе тука“. Она што е тешкотија, тоа е да се има еден концепт на вистината кој би бил компатибилен со „тоа е запишано“, со инертноста на исказот-аксиома. Само тргнувајќи од расветлувањето на ваквата артикулација можеме да кажеме, како што тоа го прави Бадју, дека станува збор за истата вистина кога оваа доаѓа „дел по дел“ и отпосле.

Превод од француски јазик: Елисавета Поповска

elle-même. Pour citer un exemple, c'est l'énoncé de saint Paul : « Jésus est ressuscité ». Il s'agit d'un énoncé qui a presque la valeur d'un axiome : non seulement il est ininterprétable, mais, au contraire, c'est lui qui sert comme règle de toute interprétation, de tout dire.

Badiou n'a pas manqué d'accentuer la fonction de l'après-coup dans son élaboration de la vérité. La vérité de ce qui a eu lieu en un point de passé dépend d'un fait qui appartient à son futur. Ou encore : c'est à partir du futur que reçoit son sens un fait du passé. Qu'est-ce que la vérité ? Ce n'est pas l'exactitude de ce qui a eu lieu, c'est le remaniement de ce qui a eu lieu par la perspective de ce qui sera. Cela empêche de réduire la vérité à un simple « tout est déjà là ». Le difficile est d'avoir un concept de vérité qui soit compatible avec le « c'est écrit », avec l'inertie de l'énoncé-axiome. C'est seulement à partir de l'élucidation de cette articulation qu'on peut affirmer, comme le fait Badiou, qu'il s'agit de la même vérité quand celle-ci ne vient que « bouts par bouts » et dans l'après-coup.

Белешки:

1. L. Wittgenstein, *Tractatus logico-philosophicus*.
2. A. Badiou, « Silence, solipsisme, sainteté. L'antiphilosophie de Wittgenstein », *Barca* 3.
3. A. Badiou, *Court traité d'ontologie transitoire* (Paris: Seuil, 1998), 43.
4. Ibid., 54
5. J.-C. Milner, *L'oeuvre claire. Lacan, la science, la philosophie* (Paris: Seuil, 1995), 63.
6. J. Lacan. *Le Séminaire, livre II, Le moi dans la théorie de Freud et dans la technique de la psychanalyse* (Paris: Seuil, 1975), 268.
7. A. Badiou, *Court traité d'ontologie transitoire*, 54.
8. J. Derrida, "The Force of Law: the 'Mystical Foundation of Authority'", in *Deconstruction and the Possibility of Justice* (New York: Routledge, 1992).
9. A. Badiou, « Résistances et philosophie », *Acta philosophica/Filozofski vestnik*, 1997/2.
10. Ibid.
11. A. Badiou, *Conditions* (Paris: Seuil, 1992).
12. A. Badiou, *L'éthique. Essai sur la conscience du Mal* (Paris: Hatier, 1993).
13. J. Lacan, *Télévision, Autres écrits* (Paris: Seuil, 2001).

Note :

1. L. Wittgenstein, *Tractatus logico-philosophicus*.
2. A. Badiou, « Silence, solipsisme, sainteté. L'antiphilosophie de Wittgenstein », *Barca* 3.
3. A. Badiou, *Court traité d'ontologie transitoire* (Paris: Seuil, 1998), 43.
4. Ibid., 54.
5. J.-C. Milner, *L'oeuvre claire. Lacan, la science, la philosophie* (Paris: Seuil, 1995), 63.
6. J. Lacan, *Le Séminaire, livre II, Le moi dans la théorie de Freud et dans la technique de la psychanalyse* (Paris: Seuil, 1975), 268.
7. A. Badiou, *Court traité d'ontologie transitoire*, 54.
8. J. Derrida, "The Force of Law: the 'Mystical Foundation of Authority'", in *Deconstruction and the Possibility of Justice* (New York: Routledge, 1992).
9. A. Badiou, « Résistance et philosophie », *Acta philosophica/Filozofski vestnik*, 1997/2.
10. Ibid.
11. A. Badiou, *Conditions* (Paris: Seuil), 1992.
12. A. Badiou, *L'éthique. Essai sur la conscience du Mal* (Paris: Hatier), 1993.
13. J. Lacan, *Télévision, Autres écrits* (Paris: Seuil, 2001).